

Hulusi BEHÇET (1889-1948) Hulusi BEHÇET (1889-1948)

Cengiz Korkmaz

Eskişehir Osmangazi Üniversitesi Tıp Fakültesi, Romatoloji Bilim Dalı, Eskişehir, Türkiye

Özet: Hulusi Behçet 1889 yılında İstanbul'da doğmuştur. İyi bir eğitim almış, bunu gözlemci, sentezci, titiz bilim insanı kimliği ile birleştirmiştir. Behçet hastalığı ile ilgili belirtileri farklı bir klinik durum olarak değerlendirmiş ve bu konudaki görüşlerini ısrarla savunmuş ve 1947 yılında Behçet hastalığına kendi adının verilmesini sağlamıştır. Bunun yanında Şark çıbanı, mikozlar, incir dermatiti gibi konulardaki çalışmaları onun ne kadar verimli bir bilim insanı olduğunu göstermektedir. 1948 yılında genç sayılabilecek bir yaşta kaybettiğimiz değerli bilim insanımıza şükranlarımızı sunuyoruz. Bu derlemede, Hulusi Behçet'in yaşam öyküsü ve bilimsel çalışmalarından kısaca söz edilecektir.

Anahtar Kelimeler: Hulusi Behçet, Yaşam Öyküsü, Bilim İnsanı

Abstract: Hulusi Behçet was born 1889 in Istanbul. He blended his strong education with his identity as an observer, synthesist, and rigorous scientist. He evaluated the symptoms related to Behçet's disease as a different clinical condition and persistently defended his views on this issue, and in 1947, Behçet's disease was named with his name. He also studied cutaneous leishmaniasis, mycoses, and fig dermatitis, demonstrating his scientific productivity. We thank our valuable scientist, who died early in 1948. In this review, Hulusi Behçet's life story and scientific activities will be briefly mentioned.

Keywords: Hulusi Behçet, Life History, The Scientist

Korkmaz C, Hulusi BEHÇET (1889-1948), *Türk Tıbbına Hizmet Veren Bilim İnsanları Özel Sayısı, Aralık 2023;41-44*

Doi: 10.20515/otd.1391598

ORCID ID of the author: CK. [0000-0003-2679-0699](https://orcid.org/0000-0003-2679-0699)

Received 22.11.2023

Accepted 27.11.2023

Online published 11.12.2023

1. Hulusi BEHÇET'in Yaşam Öyküsü

Hulusi Behçet, 20 Şubat 1889'da İstanbul Üsküdar'da doğmuş, küçük bir çocukken annesini kaybetmiş, büyükannesi tarafından yetiştirilmiştir. Annesini erken kaybetmenin yarattığı hüznün Hulusi Behçet'de içe kapanık bir duygu durumuna yol açtığı söylenir (1-3). Babası Ahmet Behçet bir eğitim müfettişidir. Hem idareci hem de eğitimci özelliği nedeniyle Suriye'de görev yapmaktadır. Bu sırada Hulusi Behçet de

çoklu yabancı dil eğitimi veren Beyrut Fransız yatılı okuluna kayıt ettirilir. Osmanlı'nın son dönemlerinde ve Cumhuriyetin ilk yıllarında içinde bulunulan olumsuz koşullardan kurtulmanın bir yolu olarak eğitim önemsenmiş, yeni bir insan tipi yetiştirmenin önemli olduğu anlaşılmıştır. Bu amacın tekil örneklerinden biri olarak Hulusi Behçet bu okulda Fransızca, Latince ve Almancayı öğrenmiştir (1895-1897). Bu

Yazışma Adresi / Correspondence Address

Cengiz KORKMAZ

e-mail: doktorcengiz@gmail.com

eğitim daha sonraki yıllarda uluslararası kongrelerde araştırmalarını rahatlıkla sunmasını sağlayacak yabancı dil bilme avantajını vermiş ve bilimsel araştırmalarını hem sözel hem de yazılı olarak savunmasını kolaylaştırmıştır. Eğitimini İstanbul'da Beşiktaş Rüştiyesi'nde (1898-1901) devam ettiren Hulusi Behçet, tıp eğitimine 1901 yılında Kuleli 'deki askeri tıbbiyenin lise kısmından başlamış, 1910 yılında yüzbaşı olarak mezun olmuştur. Gülhane tıbbikate okulu, deri ve zührevi hastalıklar kliniğinde, 1910'dan 1911'e kadar stajyer, 1911'den 1914'e kadar asistan olarak çalışmıştır (1,4-5).

Hulusi Behçet, burada dönemin en iyi mikrobiyologları ve patoloğları ile çalışmıştır. Frengi, deri layşmanyası gibi hastalıkların çoklu organ etkileşimleri, bir klinisyen olarak, ona, hastalara ve hastalıklara geniş bir bakış açısıyla değerlendirme becerisi kazandırmıştır. Hulusi Behçet, kendilerinden çok şey öğrendiği ve esinlendiği bu hocalarından yazılarında övgüyle söz eder. Hulusi Behçet bir klinisyen olmasına karşın temel bilimlere de ilgi duymuş, mikrobiyoloji, patoloji konularında kendini yetiştirmiştir. Menahem Hodara gibi önemli patoloğlarla birlikte çalışmış ve birlikte yaptıkları bilimsel araştırmaları yayınlamışlardır. Hulusi Behçet 1914 Temmuz ayında Kırklareli Asker Hastanesi'ne başhekim yardımcısı olarak atanmıştır. Ayrıca Edirne Asker Hastanesi'nde de mikrobiyoloji, deri ve frengi alanlarında uzman hekim olarak çalışmıştır. Aynı dönemde bölgenin merkez komutanlığını da yapmıştır. Bu dönemde, çok fazla sayıda layşmanya hastaları görmüş, buradan elde ettiği klinik deneyimler ileride yapacağı bilimsel araştırmaların temelini oluşturmuştur (1). Bunlardan en önemlisi bu gözlemleri sırasında, hastalarda çivi belirtisini fark edip, hastalığın önemli klinik özelliklerinden birisi olduğunu literatürde kabul ettirmesi ve hastalarda diatermi tedavisini uygulamasıdır. Bu tedavi bağlamında Hulusi Behçet'in bir başka özelliğini daha öğreniyoruz. Diatermi uyguladığı bir kadın hastaya tedavi uygulamadan önce yöntem hakkında bilgi verdiğini, onayını aldıktan sonra tedaviyi uyguladığını ilgili yayınından öğreniyoruz. Hastayı merkeze alan, hastanın yazılı onayının alınarak gerekli uygulamaların şimdi bile yapılmasının göz ardı edildiği günümüzde Hulusi Behçet'in 1920'li yıllarda bunun uygulaması tıp etiği açısından ne kadar ileri görüşlü olduğunu ortaya

koymaktadır (1). Hulusi Behçet, 1917 yılında bilgi birikimini ve deneyimini arttırmak amacıyla Budapeşte'de Prof Sellei'nin kliniğine girmiş, daha sonra Berlin'e Prof Arndt'in yanında çalışmaya başlamıştır (1). Hulusi Behçet, Berlin Charité'de Blumenthal'in ve Schereschewsky'nin gönüllü asistanlığını yapmıştır. Asistanlığını yaptığı hocalardan Schereschewsky sifilizin etkeni treponemaları deneysel şartlarda üreten (1909), tavşanlarda yaptığı bir çalışmayla sifilizin cinsel yolla bulaştığını gösteren ve sifilitik materyallerde ilk kez aglütinasyon testlerini başlatan bilim adamıdır (6-8).

1921 yılında Türkiye'ye dönmüş ve Çağaloğlunda muayenehanesinde hasta görmeye başlamıştır. 1923 yılında Refika hanımla evlenmiş, Güler adında bir kızları olmuştur. 1924'de Gureba Hastanesi'ne dermatoloji ve veneroloji kliniği şefi olarak atanmıştır. Burada, Türkiye'de bir çok dermatopatoloğun yetişmesinde emeği olan Menahem Hodara ile çalışmıştır. Hulusi Behçet 1933 yılındaki üniversite reformunda profesörlüğe atanmış, Ordinaryüs unvanını ise 1939 yılında almıştır. Deri ve Zührevi Hastalıklar kürsüsü başkanlığını ölümüne kadar sürdürmüştür. 8 Mart 1948 tarihinde geçirdiği ani bir kalp krizi sonucu 59 yaşında hayatını kaybetmiştir (1).

2. Behçet Hastalığının Tanılanması Ve Adlandırılma Süreci

Hulusi Behçet, uzun süre takip ettiği üç hastada ağız içi ve cinsel bölgede yaralar yanında gözde bazı iltihabi durumların olduğunu gözlemiş ve bunun ayrı bir hastalık olabileceğini düşünmüştür. Bu olguları ve o zamana kadar dile getirilmemiş farklı bir hastalık olduğu düşüncesini 1937'de Dermatologische Wochenschrift dergisinde yayınlamıştır (9). Bu olgular, aynı yıl Paris'de yapılan dermatoloji kongresinde sunulmuştur. Öte yandan benzer olgular Türkiye'den başka hekimler tarafından da gözlemlenmişti. Hastalığın farklı bir hastalık olduğu düşüncesi Amerikalı bilim çevreleri tarafından kabul edilirken Avrupalı hekimler tarafından itirazlar gelmiştir. Bu itirazlar hastalığın pemfigus, ulkus vulva akutum, eritema eksudativum multiforme benzeri bir hastalık olduğu yönünde olurken ayrı bir antite olamayacağı ileri sürülmüştür. Ancak bu durum bir süre devam etse de başka ülkelerden rapor edilen diğer olgu örnekleriyle bu direnç ortadan kalkmıştır.

Behçet hastalığı 1947 yılına kadar resmi olarak Behçet hastalığı olarak kabul edilmeden önce bile "Behçet triası" "Behçet tri semptomu" "Morbus Behçet" adlarıyla anılmaktaydı. Sonunda 1947 yılında İsviçre'nin Cenevre kentinde yapılan Uluslararası Dermatoloji Kongresinde Zürih Tıp Fakültesinden Prof Mischner'in önerisiyle hastalığa Morbus Behçet adı verilmesi kararlaştırılmıştır (1-3).

3. Behçet Hastalığı Adını Değiştirme Çabaları

Behçet hastalığı adını değiştirme çabaları bin dokuz yüz altmışların ortalarından itibaren yoğunlaşmıştır. 1970'ten sonraki yayınlarda Adamantiades-Behçet ismi göze çarpmaya başlamıştır. 2005'de Avrupa Dermatoloji ve Veneroloji Akademisinin üçüncü toplantısında bu ikili isim kullanılmıştır (10). İlk zamanlarda Türk bilim insanları bu ad değiştirme gayretlerini önemsememişlerdir. Ancak zamanla hem Prof. Dr. Cem Evereklioğlu'nun hem de diğer Türk hekimlerinin hastalığın tarihsel geçmişini ortaya koyan yazıları önemli belgeler olmuştur (11). Adamantiades değerli ve akademik açıdan donanımlı bir yunanlı göz hekimidir. Ancak hiçbir zaman Behçet hastalığı belirtilerini ayrı bir hastalık antitesi olarak görmemiş ve böyle bir iddiada bulunmamıştır. Hatta 1949 yılında yaptığı bir yayında "Sur le syndrome complexe de uvéite récidivante ou soi-distant syndrome complexe de Behcet (Karmaşık Behçet kompleksi diye de anılan nükseden üveit kompleksi hakkında)" başlıklı çalışma göstermektedir (Adamantiades B, Lorando N (1949) ki, Adamantiades bile bu konuda bir iddia da bulunmamıştır (11). Öte yandan bu çabalar dışında hastalık adının ipek yolu (Silk Road Disease) hastalığı olarak değiştirilmesi konusunda da çabalar olduğunu söylemek gerekir. Ancak bu çabalara rağmen Behçet Hastalığı uluslararası hastalık ve sağlıkla ilgili durumların sınıflandırıldığı ICD-10 listesinin 2007 sürümünde "Behçet's Disease (Behçet Hastalığı)" olarak geçmektedir (1).

4. Hulusi BEHÇET'in Behçet Hastalığı Dışında Tıp Bilimine Yaptığı Katkıları

Hulusi Behçet, şark çıbanı olarak da bilinen hastalıktaki çivi belirtisini gözlemleyen ve hastalığın önemli bir işareti olduğunu belirtip, literatüre geçmesini ve klasik

kitaplarda yerini almasını sağlamıştır (1). Frengi ile yakından ilgilenmiş, serolojisi ve sosyal yönleri konusunda birçok uluslararası makale yayınlamıştır. İncir dermatiti konusunda araştırmalar yapmış, layşmania tedavisinde diadermi sağaltımını kullanmıştır. Hulusi Behçet avuç içlerinde dishidrosise benzeyen, ekzema benzeri değişiklikler yapan, yüzeysel yerleşen aktinomisetlerin varlığını kültür yaparak kanıtlamış, bu mikolojik çalışmalar, Paris Cryptogami Enstitüsü ve Peşte Dermatoloji cryptogami laboratuvarları tarafından onaylanmıştır (12).

5. Ödülleri

Hulusi Behçet, hem yabancı bilim adamları ile çok önemli kişisel dostluklar geliştirmiş hem de çeşitli bilimsel topluluklara üyeliklere layık görülmüştür. Aynı zamanda saygın dergilerin değerlendirme kurullarında yer almıştır. 31 Mart 1931 tarihli "Société Française de Prophylaxie Sanitaire et Morale" başlıklı, başkan Prof. Dr. Henri Gougerot imzalı mektupta, Dr. Hulusi Behçet'in "Fransa Sağlığı ve Ahlakı Koruma Cemiyeti"nin büyük kongresinde cemiyetin onursal üyesi seçildiği bildirilmiştir. Hulusi Behçet 1933 yılında da Atina Üniversitesi Deri ve Frengi Komitesi fahri üyeliğine seçilmiştir (135). Hulusi Behçet 1935'de Budapeşte kongresinde mikozlar konusundaki çalışmaları nedeniyle ödüllendirilmiştir (1).

6. Hulusi BEHÇET'den Öğrendiklerimiz

Cumhuriyetimizin ilk üniversite reformu 1933 yılında gerçekleştirilmiştir. Yurt dışından getirilen bilim insanları Türk üniversite reformunda önemli rol oynamışlardır. Ancak Atatürk "Herhangi bir yabancı âlim bizi bu uçurumdan kurtaramayacaktır. Düşüğümüz bu uçurumdan bizi kurtaracak, yine bu uçurumdan çıkıp yükselmesini bilenler olacaktır" "Birinci elden araştırma yapanları profesör görmek istiyorum", "ilim tercüme ile olmaz tetkik ile olur" diyen Atatürk'ün işaret ettiği bilim insanlarımızdan birisi de Hulusi Behçet'ti. Hulusi Behçet gözlemci, dikkatli, sabırlı ve sentezci yönü ağır basan bir bilim insanıydı. Öğrenci ve asistanları tarafından takdir edilen iyi bir hoca ve araştırmacıydı (1). Türkçe ve yabancı dilde olmak üzere iki yüze yakın yayını ve iki ders kitabı

bulunmaktadır. Deri Hastalıkları ve Frengi Kliniği Arşivi” adlı dergi Hulusi Behçet’in kişisel gayretleri ile 1934-1947 yılları arasında Türkiye’de dermatoloji alanının tek yayın organı olarak görevini sürdürmüştür. Hulusi Behçet’in ölümü üzerine yayından kalkmıştır. Bunlar verimli ve üretici bilim insanı olması yanında bilgisini paylaşıcı özelliğini de ortaya koymakta ve bize rol model olmaktadır. Zayıf, zarif, güler yüzlü, kullandığı kelimeleri seçerek konuşan titiz bir kişidir (1). Daima nezaket çerçevesinde kalan son derece nazik ve aynı zamanda son derece keskin bir belleğe sahip bir insandır. Dürüst ve etik değerlere bağlı bir insandır. Örneğin kliniğe yatmak amacıyla muayenehanesine gelenleri kabul etmez, kovar, böylesi amaçları sonradan ortaya çıkan hastalardan ücret almaz, reçete vermez ve başka hekime hastaneye gitmelerini ister; gitmemekte ısrar edenleri kovarmış. Klinikte takip etmek istediği veya eğitim amacıyla öğrencilere göstermek istediği hastalardan,

kliniğe yatmalarını bizzat rica eder; ancak yattıktan sonra özel muamele yapmaz, hastanın da böyle bir şey talep etmesine meydan vermezmiş. Dermatoloji ve veneroloji alanı dışında hasta bakmamış.

7. Sonuç

Hulusi Behçet, özgüveni yüksek, titiz, iyi bir gözlemci olan, her zaman gurur duyacağımız bir bilim insanıdır. Bu kişilik özelliklerini aldığı iyi eğitimle harmanlamış, değerli bilim insanlarıyla oluşturduğu akademik işbirliğini yaptığı çalışmalarla taçlandırmıştır. Hepimize örnek olacak olan farklı düşünme alışkanlığıyla tıp tarihimize altın harflerle yazdığımız önemli bir değerimizdir. Hulusi Behçet, genç akademisyenlerin, hem bilimsel gözlemci titizliğiyle, etik değerlere bağlılığıyla, çalışkanlığı ve bildiklerini paylaşma özellikleri ile örnek alacakları bir kişiliktir. Cumhuriyetimizin 100. Yılında kendisini saygı ve hürmetle anıyoruz.

KAYNAKLAR

1. Satar G. Hulusi Behçet ve Behçet hastalığının tıp literatürüne giriş süreci. Doktora tezi, Çukurova üniversitesi, 2009; 8-15 (Tez No: TF2007D3)
2. Saylan T. Life Story of Dr Hulusi Behçet. Yonsei Medical Journal 1997; 38(6): 327-332. Erişim: (<http://www.hulusibehcet.net/behcet.htm>).
3. Tüzün Y. Hulusi Behçet MD February 20, 1889 to March 8, 1948. Clinics in Dermatology 2006; (24): 548-550.
4. Satar G, Kadioğlu S. Bilim Adamı Kimliği ile Genel Olarak Kişilik İlişkisi Çerçevesinde Ord Prof Dr Hulusi Behçet. Kahya E ve ark. IX. Türk Tıp Tarihi Kongresi Bildirileri. Ankara: Nobel Yayın Dağıtım, 2006: 408- 411.
5. Satar G, Kilimcioğlu E, Kadioğlu S. Hulus Behçet’ten Bir Açılış Dersi. Demirhan Erdemir A ve ark. I. Uluslararası Türk Tıp Tarihi Kongresi 10. Ulusal Türk Tıp Tarihi Kongresi. Bildiri Kitabı. Konya:
6. Noguchi H. A Method for the Pure Cultivation of Pathogenic Treponema Pallidum (Spirochaeta Pallida). Erişim: (<http://www.jem.org>).
7. Kolmer JA. Concerning Agglutinins for Treponema Pallidum. Erişim: (<http://www.jem.org>).
8. Noguchi H, Akatsu S. Immunological Studies on Pure Cultures of Various Spirochetes. Erişim: (<http://www.jem.org>).
9. Behçet H. Über rezidivierende, Aphtöse, durch Ein Virus verursachte Geschwüre am Mund, am Auge und an den Genitalien. Derm Wschr 1937; 105(36): 1152-1157.
10. http://www.google.com.tr/search?hl=tr&ei=B FwySr76JMO__Qb67cS7Bw&sa=X&oi=spell

&resnum=0&ct=result&cd=1&q=Prof.+Dr.me d.+Christos+C.Zouboulis&spell=1].

11. Evreklioğlu C. Regarding the Naming Dilemma of Behçet Disease in the 21st Century (Letter to the editor). Oral Disease 2007; 13: 117-121.
12. İstanbul Üniversitesi Tıp Fakültesi Deontoloji ve Tıp Tarihi Anabilim Dalı Arşivi Hulusi Behçet Dosyası.

Etik Bilgiler

Etik Bilgiler Etik Kurul Onayı: Bu makale bir derleme yazısı olduğu için Etik Kurul Onayı alınmasına gerek yoktur.

Telif Hakkı Devir Formu: Yazar tarafından Telif Hakkı Devir Formu imzalanmıştır.

Hakem Değerlendirmesi: Hakem değerlendirmesinden geçmiştir.

Yazar Katkı Oranları: Konsept: CK. Tasarım: CK. Veri Toplama veya İşleme: CK. Analiz veya Yorum: CK. Literatür Taraması: CK. Yazma: CK.

Çıkar Çatışması Bildirimi: Yazar çıkar çatışması olmadığını beyan etmiştir.

Destek ve Teşekkür Beyanı: Bu derlemeyi yazarken, çok büyük oranda Sayın Dr. Gülay Satar’ın doktora tezinden yararlandım. Bu değerli bilim insanının daha iyi tanınmasını sağlayacak bu değerli tezi hazırladığı için ve benim yararlanmama olanak sağladığı için kendisine yürekten teşekkür ederim.